

Á veg út úr demensmyrkrinum

Higartil eru teir umleið 90.000 donsku borgararnir, sum eru raktir av demens-sjúkum, ikki vorðnir grøddir. Men, nýggj gransking gevur nú vónir um eina framtíðar viðgerð, sum kanska ikki er so ógvuliga langt burtur

- Fyri at kunna lekja demens er neyðugt at byrja viðgerðina 20 ár fyrr, enn gjørt verður í dag, sigur professarin

Vilmund Jacobsen

Vit stúra øll fyri tí – at missa eitt menniskja, sum vit elska, men sum samstundis er á lívi. At síggja eitt menniskja, sum vit eru góð við, hvørva inn í myrkrið uttan at kunna røkka tí. At síggja ein av okkara nærmastu tærast burtur av demens, ger okkum hjálparleys.

Demens er ein ræðulig sjúka. Umleið 90.000 danir eru raktir, og nógvir verða raktir tey næstu árin. Tøluni siga, at fimti hvør, sum tíðin gongur, verður raktur av demens. Umleið ein hálv miljón danir standa í dag yvirfyri teimum avbjóðingum, sum liggja í demens – antin sum sjúklingar ella avvarðandi.

Frambrot á veg

Seinastu 15 árin er ikki nógv hent á medisinska økinum, tá ræður um demens. Ongar nýggjar viðgerðir eru komnar, og verandi viðgerð við heilivági kann ikki lekja, men bert – í ávísan mun – útseta sjúkuna.

Nú er tó okkurt við at henda. Granskarar um allan heim arbeiða við at finna nýggjar viðgerðarhættir, sum kunnu avdúka demens-sjúku, áðrenn tey fyrstu sjúkueyðkennini vísa seg.

Skanning av heilanum og viðgerðir, sum steðga ella niðurbóta skaðiliga protinini, sum oyðleggja

nervakyknurnar í heilanum og mennta demens, er nakrar av viðgerðunum, sum geva bestu vónir um framtíðina. Samstundis vita granskarar nú, at okkara lívsstíllur og kostvanar hava stóran týdning fyri, um vit fara at gerast dement ella ei.

» trupulleikin er, at demens vanliga mennist yvir eini 20-30 ár «

Næstu árin fara vit tí at síggja, at granskingin snýr seg um at finna rætta heilivág, eins og okkara lívsstíllur eisini kemur at hava stóran týdning, bæði tá ræður um fyrirbyrging, men eisini tá fólk hava fingið staðfest demens.

– Trupulleikin í dag er, at demens vanliga mennist yvir eini 20-30 ár, áðrenn tey fyrstu sjónligu tekini vísa seg hjá tí einstaka. Tá viðgerðin byrjar, er sjúkan ofta komin langt, sigur professarin, Steen Hasselbalch á Ríkissjúkrahúsinum.

Hann vísir á, at medisinska viðgerðin, sum tey kunnu bjóða í dag, bert er linnandi fyri sjúkuna.

– Viðgerðin broytir ikki sjúkuna, sum heldur fram. Eftir viðgerð í eini tvey ár, sæst sjúkan gjarna týðiliga. Harafturat kemur, at tað eru eisini demens-sjúkur, sum koppseting einki ger við, leggur hann aftrat.

Skaðilig proteinir

Lykilin til at finna eina viðgerð móti demens liggur í at finna heilivág, sum kann bremsa ella niðurbóta tey proteinir, sum eru orsøkin til, at heilin gruggast samstundis, sum proteinirnar, beta-amyloid og tau, eta seg gjøgnum heilakyknurnar og geva alzheimers, sum er mest vanliga demens-sjúkan.

Samstundis, sum nýggjar viðgerðir eru ávegis, eru granskarar í ferð við at mennta nýggjar skanningarhættir av heilanum, soleiðis at tær allar fyrstu broytingarnar í heilanum kunnu tevjast – og ein effektiv viðgerð kann byrja.

– Fyri at kunna lekja demens er neyðugt, at vit byrja viðgerðina 20 ár fyrr, enn gjørt verður í dag. Viðgerðin skal byrja júst, tá tær minstu broytingarnar fara fram í heilanum, og langt áðrenn sjúkueyðkennini byrja at vísa seg.

Steen Hasselbalch sigur, at sannlíkindini fyri, at ein viðgerð móti demens ikki liggur so ógvuliga langt burtur, eru stór.

- Sannlíkindini fyri, at ein viðgerð móti demens ikki liggur so ógvuliga langt burtur, eru stór, sigur professarin, Steen Hasselbalch